

ДЕЛИЯН МАРИНОВ
ПОСЛЕДНИЯТ НЕСТИНАР

chitanka.info

Отвори очи и видиша свежестта на дъждовното юнско утро. През широко отворените прозорци влизаше мекият аромат на мащерка, еньовче и лайка. Отвън се чуваха песните на славейчетата, кацнали на разцъфналата череша, и ромонът на близкия поток.

Защо му беше раят, когато беше у дома си?

Мъжът се изправи енергично и нахлузи дрехите си, а сетне се насочи към всекидневната, където на дървената маса го чакаха пресни мекици, козе сирене и свежо биволско мляко. Закусиха с жената, децата и внуците, които едва успяха да приберат, защото бяха хукнали от рано в градината — да тормозят пилетата и кокошките с непрестанните си игри.

Традицията повеляваше цялото семейство да е заедно на ранина, за да споделят насъщния. Разговорите им засягаха битата и селото. Стаята се изпълваше от радостни възгласи и смях, а накрая всички бяха толкова преяли, че не им се ставаше от масата. Но това не беше проблем. Днес бе празник и цялото село почиваше. Никой не трябваше да се занимава нито със земеделска, нито с къщна работа.

Вечерта щеше да е дълга. Празникът, както всяка година, можеше да продължи до другия ден. Дори два дни. А защо не и три? Важното бе, че всички от селото щяха да са заедно. И да празнуват.

Денят постепенно се пробуждаше. А с него и село Българи.

Разположено на един рид в източната част на Странджа планина, заобиколено от дълбоки долчини, селото бе с малко жители, но те поддържаха традициите. С годините много хора дойдоха, повече си отидоха, но в Българи винаги оставаха достатъчно, за да може по време на Нестинарските празници, провеждащи се в нощта на трети срещу четвърти юни, да се запалят огньовете и да се разръчат жаравите. Така се почитаха боговете. И старите, и новите.

Така се почиташе животът.

Облаците постепенно се отдръпваха, показвайки благоразположението си. Слънцето изгря ясно и чисто, сякаш доволно, че вече се отърсва от мъглите на пролетта.

Дните щяха да стават все по-горещи, а след има-няма две седмици, щеше да настъпи и още по-големият празник.

Хубав месец е юни. Хем си изпратил половината година, хем ти предстои другата. Момент, подходящ за равносметка. Подходящ за празник. За магия.

И всички те — хората от Българи — щяха да я сътворят.

След закуската започнаха да поставят яркия ален плат, общит със златни монети и украсен с току-що набрани от градината цветя, върху нестинарските икони. Мъжът с усмивка се присети за вуйчо си — иконописецът, който ги бе изработил ръчно и така бе прославил рода. Някои от иконите му бяха пропътували пътя до столицата, а имаше такива, които красяха църкви в Гърция и Русия. Всеки път, когато погледнеш изобразенията на светците, мъжът чувстваше неимоверна топлота в себе си. Не беше само заради сърцето, отдадено на християнската вяра. Беше и заради майсторската изработка. Много хора бяха идвали и пожелавали да купят някоя от иконите, но те нямаха цена.

Традицията имаше друга стойност и макар много хора да продаваха и много хора да купуваха — за да се самозалъгват, че я ценят — истината беше, че традицията не се продаваше. Тя се пазеше и отстояваше. Съвременето беше донесло на българския народ изкушения от разнороден характер. Западни и източни моди и култури. Бавно притеглящи хората към себе си, бавно отделяйки ги от онова, на което принадлежаха.

Мъжът търпеливо наблюдаваше случващото се и го възприемаше като предизвикателство, отправено от съдбата. През годините бяха подлагани на стотици, хиляди изпитания. Българите обаче бяха оцелели през всичките тези векове и това ги правеше по-уверени. Огънят не трябваше да се избягва, а точно обратното — в огъня трябваше да се влезе, защото с пламъците си той пречистваше и закаляваше.

А традицията повеляваше, че тази вечер те трябва да танцуват връз него, за да покажат пълния си триумф.

Нестинарските танци бяха най-възвишеният символ. Символ за триумфа на традицията и самоовладяването.

Очите на мъжа се насълзиха.

Иконите вече бяха облечени^[1].

Беше време да потеглят.

Погледнато от птичи поглед, Българи беше съвсем малко — стотина къщурки и плевни, част от които — празни и изоставени; малки калдъръмени пътечки между тях и стара мелница — всичко плътно скупчено, образуващо едно цяло. Доста от съседните планински села изглеждаха разпилени, но това не бе като тях. Самото разположение на сградите сякаш нашепваше за сплотеността на жителите.

Днес те шестваха по тесните улички. Групата от седемдесетина души, предвождана от по-старите, се бе насочила бавно към аязмото на Св. Константин. Когато стигна дотам, от множеството се отделиха трима младежи, които започнаха ритуално да измиват дръжките на иконите...

Мъжът, семейството му, както и старият свещенослужител, стояха на прага на параклиса „Св. св. Константин и Елена“. Облеченият в расо белобрад старец влезе в светата обител, а нестинарите го последваха. Шествието беше продължило през целия ден, но никой не усещаше умора.

Слънцето постепенно се скриваше и небето потъмняваше.

Тишината беше всепоглъщаща. Никой не си позволяваше да издаде ни най-малък шум. Дори сърцата им сякаш биеха някак по-приглушено, макар да препускаха лудо. Вълнението беше трудно за потискане.

Мирисът на тамян изпълни тясното параклисче. Ароматът му опияни нестинарите, които, свели глави, коленичиха пред иконите. Ръцете им се вплетоха и те образуваха едно цяло.

Мъжът започна да се моли.

Не съществуваше нищо друго за него. Малък, смирен, в ъгълчето на затвореното сумрачно помещение, той се намиреше в душата си.

Колкото и всеобхватен да беше целият свят, всички хора живееха в клетката на собствената си душа. Радостна или нещастна, тя все си

беше там, вътре в тях, и единственият начин да пътува, бе чрез мислите. Мръсни или чисти, те я отвеждаха към света и неговите тайнства.

А сега душата на мъжа се изстрелваше право към същината. Към светлината. Към онова, което смяташе, че е Бог. Към онова, което го караше да се чувства пречистен.

И там, в мрачния ъгъл на собственото си съществуване, той усети как сенките започват да се разместват и една по една да се разпадат като обвивки. Всичко се озари в чиста бяла светлина. Тя докосваше и го караше да се чувства жив. По-жив от всякога.

Знаеше обаче, че не трябва да отваря очи и да поглежда нагоре. Това щеше да означава, че иска повече. Че прекрачва границата. Смирението не позволяваше това. Дори окъпан в благодатта, той знаеше, че си остава обикновен човек. Простичка частица от цялата Вселена и цялата материя. И единственият шанс да се съхрани беше да не иска повече, отколкото му е нужно. Да не ламти за туй, що не му е отредено.

Поиска семейство — беше му дадено.

Поиска здраве — беше му дадено.

Поиска благоденствие — беше му дадено.

Това беше достатъчно.

Мъжът отпрати своята благодарност и се прекръсти.

Душата му продължи да плава дълбоко в небитието. Препускаше волно, окъпана от топлина и благодат. Но странстванията ѝ не можеха да са вечни. Това, което бавно започна да я връща към тялото и реалността, бяха добре познатите звуци и ритми.

Тъпаните.

Те биеха отдалече, съпровождани от мощния звук на гайди. Душата обичаше техните мелодии. Те винаги успяваха да я изчистят от насъбралата се чернилка. Разбулваха тегобите и ги премахваха. Разсъбличаха я. Правеха я чиста и естествена. Като самото начало. Нима имаше нещо по-прекрасно?

Мъжът отвори очи. Около параклиса гърмяха гайди. Освен мелодията им той чуваше и гълчавата от дошлите селяни. Тъпаните биеха и тепърва започваха да хипнотизират все още опияненото му съзнание.

Заслушан в тях, мъжът изгуби представа за времето. Напълно слял се със самия себе си, нестинарят бе разрушил всички вътрешни и външни окови. Единственото, което имаше значение, беше мелодията. Тя бе волна като вятъра и той я беше последвал.

Нямаше пространство.

Намираще се навсякъде и никъде.

Тъпаните биеха, гайдите се извиваха.

Вечност.

Ноцта сигурно се беше спуснала. А той беше готов да влезе в огъня.

Докато вървеше към разстланата жаравата, мъжът не спираше да танцува. Заедно с него беше семейството му — носеха иконите и кандилата, а около тях стояха селяните. Площадът на Българи беше препълнен. На светлината от страничните огънове се виждаха опиянените от щастие широко усмихнати лица на всички присъстващи.

Сетне пристъпи в жаравата.

Обиколиха я три пъти, а после минаха на кръст. Сетне нестинарките до него се провикнаха пронизително и навлязоха в огнения кръг, където започнаха да танцуват...

В началото се беше опарил, но това само го накара да настъпи още повече с петата си. И да изгоряха краката му, той пак щеше да е там и да танцува. Това беше неговата нощ. И той нямаше да напусне жаравата, дори когато съселяните му се хванат на Костадинското хоро.

Цялото му същество имаше нужда да бъде в кръга.

Мъжът забърза движенията си. Знаеше нестинарския танц добре, но — дяволите да ги вземат — тези диви гайди... тази игрива мелодия... Караха го да излезе отвъд предела на традиционните движения.

Подскоците му започнаха да стават хаотични, виковете — също. Заобикалящият го свят рухна. Останаха само той и жаравата. Мъжът бе вперил поглед в нея. Съзнанието му чертаеше предварително траекториите, по които стъпваше.

Жаравата, тъпаните, гайдите.

Съществуването му отново се разгръщаше към тъканта на Вселената, извън материята.

Този път мъжът не беше малката, свита в ъгъла душица, боязлива да обърне поглед към извора на светлината. Сега мъжът беше самата светлина. Веднъж покори го, той бе самият огън. Нямаше нужда да се моли. Можеше да постигне всичко, което иска, защото самият той бе естеството.

Той беше началото и краят.

Той беше всичко. Целият свят.

Така както краката му стъпваха по жаравата е бързина, която не позволява тя да ги изгори, мъжът щеше да се справи и с премеждията, които му предстояха.

Годината щеше да е плодородна. Той щеше да я направи такава. С много пот на челото и с много труд — щеше да пожъне достатъчно, за да изхрани семейството си. Те всички, заедно, щяха да се грижат един за друг. Така нямаше да ги застигат болести и тревоги.

Веднъж да покориш огъня! Какво друго сетне би те сломило?

Тъпаните продължаваха да бият. Гайдите не спираха воя си, а небето над селото сякаш се разтваряше.

Нестинар една нощ. Нестинар цял живот.

Мъжът продължаваше да танцува в огъня.

„Камъне, бели камъне, под тебе лежи люта змия...“

* * *

Тридесет и пет годишният екскурзовод се усмихна за кой ли път, загледан в кристалносиньото небе.

Добре че бе спряло да вали.

Макар да не беше мигнал цяла вечер от притеснения, че дъждът ще развали днешната обиколка, усещаше достатъчно енергия, за да изтика и този ден. Всъщност последният — преди отдавна очакваната отпуската.

Съпровождаше изключително важна делегация от японски учени, дошли в страната и решили след деловата част да я разгледат. Всеизвестен факт бе, че азиатците обожават България, затова виждаше възможност да се представи максимално блестящо. Още повече че очакваше и повишение.

Вчерашният дъждовен ден бе провалил разходката из Царево, но днес изгледите бяха съвсем други. Бе решил да заведе японците из близките села. Макар и отдавна обезлюдени, в тях все още имаше културни паметници, които могат да бъдат посетени. Освен това природата в тази част на годината бе повече от красива, а любопитните азиатци не спираха да щракат с фотоапаратите си, възхитени от природната красота на България в местността на отдавна изоставеното село Българи. Днес вече бяха разгледали резерват „Силкосия“, тракийските могили, сред които и „Тумбата“, както и старата крепост, намираща се на високия хълм, спуснал стръмни склонове към реката.

Някой докосна екскурзовода по рамото. Беше господин Накамура, наследник на някакъв техен велик физик.

— あの、すみません！この男は何をしているんですか？ — попита дребничкият мъж, сочейки оживено на запад.

Екскурзоводът се загледа към мястото, което японецът му беше посочил, и ахна от изумление, което бързо се превърна в раздражение. На десетина метра от тях възрастен мъж, с дълга сплъстена коса и подобна брада, подскачаше в заграден с камъни кръг, в който се виждаха следи от жарава. Изпод окъсаните му парцали, служещи за дрехи, се виждаше ухабената му, сбръчкана и потъмняла от слънцето кожа. Японците, ентузиазирани от „находката“ забързаха натам и се скупчиха около кръга. Последваха няколко минути, в които мъжете и жените щракаха с фотоапаратите и снимаха старика, който изглежда не ги забелязваше, съсредоточен в танца си.

Екскурзоводът стисна устни.

Това за него бе пълна излагация. Представяше си как веднага снимките и клипчетата ще се появят в интернет, ще последват споделяния и подигравки към българите.

Господин Накамура отново се обърна към гида и повтори въпроса си:

— あの、すみません！この男は何をしているんですか？

Екскурзоводът се намръщи, но отговори с любезен тон:

— 彼は裸足踊っています.

— どうしてですか? — продължи да любопитства японецът.

— 狂しいですから! — беше финалният отговор на гида, който побърза да обърне гръб на гледката.

С гневни крачки тръгна към буса. Трябваше да продължат към Царево час по-скоро. Там поне знаеше къде да заведе чужденците, така че да не им показва горчивата страна на България.

Някой го хвана отново за ръката.

Този път беше малкият му син, когото бе взел на обиколката.

— Тате, тате! Какво си говорихте с японеца?

— Нищо, синко. Остави.

— Хайде де, кажи ми! — детето буквално увисна на ръката му. Знаеше, че няма да се отърве, докато не му каже.

— Попита ме защо онзи старец танцува в жаравата.

— А той защо наистина подскача там, сам-самичък?

— Ами... просто защото е луд.

[1] Рано сутрин върху иконите се поставя яркочервен плат, обшит със стари сребърни пари и украсен с цветя. — Бел.авт. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.